

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Beépítési tanulmánytervre vonatkozó szerzői jogok

Ügyszám: SZJSZT 06/07/01.

A megkeresés:

A megbízó azzal fordult az SzJSzt-hez, hogy adjon állásfoglalást arról, hogy a megbízásban közölt tények ismeretében

kiírhat-e a P. Egyetem (a továbbiakban: P. Egyetem) pályázatot a P. Egyetem Bölcsészettudományi Kar Piliscsabán lévő klotildligeti campusán felépítendő könyvtárépület tanulmánytervének elkészítésére, illetve

a P. Egyetem köthet-e szerződést a megbízótól különböző személlyel a könyvtárépület megtervezésére,

mindkét esetben figyelemmel arra, hogy a megbízó a könyvtárépületre is kiterjedő beépítési tanulmánytervet készített?

A megbízásban közölt tények

- 1. 1992. évben kért fel a K. Alapítvány arra, hogy készítsek beépítési tanulmánytervet az akkor alapítás alatt álló P. Egyetem klotildligeti campusára.**
- 2. Az elfogadott tanulmánytervet figyelembe véve minden egyes oktatási épület konkrét tervezését megelőzően kijelöltem tanítványaim közül az épületek vezető tervezőit, akik az én felügyeletem mellett végezték feladataikat, kiválóan. A legtöbb munkát végző tanítványok: S. J., Cs. L., Zs. L., B. T., T. A., F. E..**
- 3. Természetesen én is végeztem konkrét tervezési feladatokat az egyetemi templomnál és legfőképpen a Stephaneum épületénél.**
- 4. Mindig különös gondot fordítottam arra, hogy az általam megjelenített építészeti stílus összhangja az épületek között megjelenjen és a közösségi terek ezt nyilvánvalóan mutassák.**
- 5. Így valósult meg az évek során a klotildligeti campus, ahol ma már több, mint 3000 egyetemi hallgató jár arra a karra, amit az építész szakma kiválóságai is kimagasló építészeti teljesítményként értékelnek, és mára nemzeti értéknek tartanak számon.**
- 6. Az általam létrehozott építészeti stílust ma már Európában egyedi példaként tanítják, tanítványaim közül S. József a piliscsabai épületeiért Ybl-díjat kapott.**

7. **Ma, 2007-ben a P. Egyetem vezetése a megtervezett és megvalósult – egységes építészeti stílust mutató – klotildligeti campus kellős közepén könyvtárépületet kíván terveztetni, ami megbonthatja az egységes elvek alapján tervezett építészeti képet.**

8. Munkám során nem mondtam le szerzői jogomról, nem engedélyeztem – még tervezés tekintetében sem – más tervezőgarda munkáját.

A rendelkezésre bocsátott iratok

A megbízó az alábbi iratokat bocsátotta az eljáró tanács rendelkezésére:

1. auditórium maximum oktatási épület: tervezési szerződés az engedélyezési és kiviteli tervek elkészítésére (2 lap, + 1 lap melléklet, + 1 lap véleményeltérési nyilatkozat + 1 lap egyeztetési jegyzőkönyv – 1995. április 27.-1995. szeptember 30.¹, a továbbiakban: M1
2. „T/1” jelű tervezési szerződés, a templom engedélyezési terveinek elkészítésére (2 lap, + 1 lap melléklet, +1 lap véleményeltérési nyilatkozat) – 1994. szeptember 21.- 1994. október 3., a továbbiakban: M2
3. ambrosianum oktatási épület: tervezési szerződés az engedélyezési és kiviteli tervek elkészítésére (2 lap, + 1 lap melléklet, + 1 lap véleményeltérési nyilatkozat + 1 lap egyeztetési jegyzőkönyv + 1 lap emlékeztető az auditórium-max. és az ambrosianum épületek tervezési programjáról – 1995. április 27.-1995. június 13., a továbbiakban: M3
4. 2. sz. oktatási (átalakított) épület: műszaki leírás, földszinti alaprajz (E-1.), tetőtéri alaprajz (E-3), észak-keleti homlokzat rajza (E-12), (1993. április, Bata Tibor építész tervező, M. I. ügyvezető), a továbbiakban: M4, *továbbá az ügghöz nem tartozó, egy oldalas, nyilván figyelmetlenségből összemásolt irat: a Bölcsészettudományi Kar első ütemben megindult oktatási programjának részlete,*
5. 6. sz. éttermi épület: műszaki leírás, földszinti alaprajz (E-2.), nyugati homlokzat rajza (E-9), keleti homlokzat rajza (E-6.), déli homlokzat rajza (E-7.), (1993. április, Zsigmond László építész tervező, M. I. ügyvezető), a továbbiakban: M5
6. 7. sz. adminisztrációs épület: műszaki leírás, földszinti alaprajz (E-2.), tetőtéri alaprajz (E-3), keleti homlokzat rajza (E-6.), (1993. április, Zsigmond László építész tervező, M. I. ügyvezető), a továbbiakban: M6

¹ Az aláhúzott keltezés az adott szerződésre vonatkozó legkésőbbi naptári napot, az utolsó elfogadó nyilatkozat megtételének időpontját jelöli.

7. 8. sz. (átalakított) oktatási épület: műszaki leírás (alírással és keletkezés nélkül), földszinti alaprajz (E-3), dél-nyugati homlokzat rajza (E-8), észak-keleti homlokzat rajza (E-10), (1993. április, S. J. Építész tervező, M. I. ügyvezető), a továbbiakban: M7
8. 9. sz. (átalakított) oktatási épület: műszaki leírás (alírással és keletkezés nélkül), földszinti alaprajz (E-3), dél-nyugati homlokzat rajza (E-8), észak-keleti homlokzat rajza (E-10), (1993. április, S. J. Építész tervező, M. I. ügyvezető), a továbbiakban: M8

9. beépítési tanulmányterv M:1:500, telepítési helyszínrajz, kertészet, úthálózat (Piliscsaba Katolikus Egyetem, megbízó: K. Alapítvány, tervező: M. Tervező Iroda kft, M. I., S. József, Bata Tibor, Zsigmond László, a továbbiakban: M9

10. beépítési tanulmányterv M:1:500, axonometrikus térkép, telepítési helyszínrajz, kertészet, úthálózat (Piliscsaba Katolikus Egyetem, terv: M. Építész Iroda, a továbbiakban: M10
12. kertépítészeti koncepció (2 tervrajz, az egyik a meglévő és megmaradó épületeket azonosítva felsorolja), Piliscsaba Katolikus Egyetem, megbízó: M. Tervező Iroda kft, tervező: P. bt, Sz. G., B. M., 1992. VI. 3. (vagy 30), a továbbiakban: M11

Az eljáró Tanács szakértői véleménye:

A megbízó szerzői jogi jogállása

13. Az SziSzT-t a M. Építész Tervező és Vállalkozó kft fejléces levélpapírával ellátott megbízásában kereste meg M. I. építőművész, aki a „Corvin Lánctulajdonosa”-ként jelölte meg aláírói minőségét. Nem utalt arra, hogy milyen jogviszonyban áll a M. Építész Tervező és Vállalkozó kft-vel.
14. A megbízást valójában M. I. adta (a megbízás egyes szám első személyben íródott („... adjon ki állásfoglalást szerzői jogosultságról (...), „adhatnak-e az általam tervezett beépítési tanulmánytervben szereplő könyvtárépületre”, stb.)
15. Sem a megbízás, sem a csatolt iratok nem térnek ki M. I. és a M. Építész Tervező és Vállalkozó kft közötti szerzői jogi jogviszonyra.
16. Az M4- M8 iratokhoz csatolt tervrajzokon M. I. ügyvezetőként van megjelölve (e tervrajzokon más, a megbízásban tanítványokként említett személyek vannak tervezőként feltüntetve).
17. Az M9-es jelű, beépítési tanulmányterv című iraton tervezőként a M. Tervező Iroda kft mellett M. I. is meg van jelölve.

18. Az M1-M3 szerződéseket tervezőként a M. Építész Tervező és Vállalkozó kft nevében együttesen eljárva M. I. és S. J. (József) írták alá, megrendelőként a K. Alapítvány pecsétje mellett két olvashatatlan aláírás van feltüntetve. A mindhárom tervezési szerződéshez csatolt véleményeltérési nyilatkozatokat szintén a K. Alapítvány tette, aláíróként (az M2 szerződés kivételével, amelyen a tisztségek/beosztások nincsenek feltüntetve) Cs. G. beruházási főmérnök, és L. G. titkár az együttes aláírók.
19. A Complex DVD Cégtár tanulmányozása alapján a következők állapíthatók meg a M. Építész Tervező és Vállalkozó kft és M. I. társasági jogi jogviszonyáról, valamint arról, hogy a társaság jegyzett tőkéjének része lehetnek-e M. I. által készített építési tervek vagyoni/felhasználási jogai:
20. A M. Építész Tervező és Vállalkozó Kft (Cg. 01-09-076350) a M. Kiszövetkezet (01-02-052453) átalakulással létrejött jogutóda. A cég rövidített elnevezése: M. Tervező Kft. A társaság törzstőkéje csak pénzbeli hozzájárulásból áll. A cégjegyzésre önállóan jogosult M. I. ügyvezető, aki a kft egyik tagja is. Egyéb „M. ” vezérszót tartalmazó cégnevű, létező (tehát nem törölt) cég adatait az eljáró tanács nem lelt fel.
21. A fenti cégből azt a következtetés kell levonni, hogy M. I., vagy bármely más, az előző bekezdésben megjelölt kft tagja által készített tervek vonatkozó felhasználási jogot nem apportáltak a kft jegyzett tőkéjébe. Az előző bekezdésben említett cégnévtől (rövidített cégnévtől) különböző, a csatolt iratokban talált cégmegnevezések tévesek
22. A megbízás teljesíthetőségéhez a fentiek alapján az eljáró tanács abból a feltételezésből indul ki, hogy
 - M. I. szerzőtársaként társ-tervezője az M9 és M10 jelű beépítési tanulmánytervek,
 - a tervezőként az M2-M5 jelű tervezési szerződéseket megkötő M. Építész Tervező és Vállalkozó kft a csatolt iratokon feltüntetett különböző természetes személy tervezőktől, ideértve M. I.-t is, a P. Egyetem Piliscsaba klotildligeti épületegyüttes beruházásának megvalósításához szükséges mértékben vagy munkaviszony, vagy, ha nem álltak munkaviszonyban, vagy a tervek elkészítése nem volt munkaköri kötelességük, polgári jogi jogviszony (felhasználási szerződés) alapján harmadik személynek korlátlanul továbbengedhető felhasználási jogot szerzett,
 - az M9-M11 jelű iratokon feltüntetett „M. Tervező Iroda kft”, és „M. Építész Iroda” téves cégnév megjelölések, valójában a M. Építész Tervező és Vállalkozó kft cégnevét kívánták megjelölni.

Ha a fenti feltételezések tévesek lennének, a szakvélemény módosítása /kiegészítése válhat szükségessé.

A K. Alapítvány, illetve a P. Egyetem jogszerzése

23. Az M1- M3 azonos szövegű, a M. Építész, Tervező és Vállalkozó kft fejléccel és logójával ellátott tervezési szerződések általános szerződési feltételek (ászf, Ptk. 205.§), amelyek azonban módot adnak egyedileg megtárgyalt kikötések beiktatására. Ezt az bizonyítja, hogy a szerződés több pontjában kipontozott szövegrész jelzi, ahol az ászf alapján kötendő egyes szerződések ászf által nyitva hagyott tartalmi elemei kitölthetők.
24. A szerződések 5. pontja tartalmaz a szerződés alapján szolgáltatott tervekre vonatkozó szerzői jogi rendelkezéseket, noha a szerződés nem rendeli alkalmazni a felhasználással összefüggő kérdésekre a szerzői jogi törvény szabályait.
25. A szóban forgó 5. pont szerint a megrendelő szerződésben meghatározott célra,

egy alkalomra (kivitelezésre) szóló,

harmadik személynek csak a tervezővel kötött külön megállapodás alapján átengedhető

felhasználási jogot szerez. Az egy alkalomra szóló felhasználási jog a szerződés és az azzal megszerzett jog tartamára nézve azt jelenti, hogy az a megvalósításig fennáll, de a megvalósítás (kivitelezés) határideje nincs meghatározva. A megrendelő a tervdokumentáció többszörözésére, más személy birtokába adására, ismételt felhasználására csak a tervezővel kötött külön megállapodás alapján jogosult. A megrendelő az M2 jelű szerződéshez fűzött véleményeltérési nyilatkozat alapján nyilvánosságra hozhatja az elkészített terveket, egyébként arra nem jogosult.

26. A szerződések a nem szabályozott kérdésekben a megkötésük idején már nem hatályos 7/1978.(II.1.) Mt rendeletet rendelték alkalmazni (13.pont). A szerződésekhez fűzött, a tervező által elfogadott véleményeltérések a hivatkozást – helyesen - a Ptk-ra javítják.
27. A Ptk M1- M3 szerződések létrejötte idején hatályos szövege szerint a tervezési szerződés alapján létrehozott szellemi alkotásokkal kapcsolatos rendelkezési jogra az alábbi szabályok vonatkoztak:

Ptk 409.§ (3) A megrendelő a tervet csak a szerződésben meghatározott célra és esetben használhatja fel, nyilvánosságra nem hozhatja.

Ptk 410.§ (5) A szerződéssel kapcsolatban rendelkezésre bocsátott, jogi oltalomban részesíthető szellemi alkotások tekintetében a kutatási szerződés szabályait kell megfelelően alkalmazni.

412.§ (3) A szerződéssel kapcsolatban rendelkezésre bocsátott, jogi oltalomban részesíthető szellemi alkotások tekintetében

(...)

b) ha a megrendelő a rendelkezés jogát nem köti ki, a szellemi alkotást csak saját üzemi tevékenysége körében használhatja fel, nyilvánosságra nem hozhatja, harmadik személlyel nem közölheti; ilyen esetben a szellemi alkotással a vállalkozó szabadon rendelkezik.

28. A tervezési szerződés eredményeképpen keletkező szellemi alkotások a szerzői jogi törvény által védett szerzői művek. A szerzői művek minősítésére és felhasználásukkal összefüggő kérdésekre – külön szerződési hivatkozás nélkül is, törvényi utalás alapján a szerzői jogi törvényt (ma az 1999. évi LXXVI. törvény, Szjt) kell alkalmazni (Ptk. 86.§ (2) bekezdés).
29. Az Szjt. 1.§ (2) bekezdés k) pontja szerint: [*Szerzői jogi védelem alá tartozik - függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e - az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen:]k) az építészeti alkotás és annak terve, valamint az épületegyüttes, illetve a városépítészeti együttes terve).*
30. A hivatkozott rendelkezéssel– egy, a tervmű védelmét nem érintő pontosítástól eltekintve - azonos rendelkezést tartalmazott az M1-M3 jelű szerződések megkötésének idején hatályban volt régi Szjt is.²
31. Az M1-M3 szerződéseket 1994-1995. folyamán kötötték. Az Szjt. 107. § (1) bekezdése alapján: [*„E törvény 1999. szeptember 1-jén lép hatályba; rendelkezéseit a hatálybalépését követően megkötött felhasználási szerződésekre kell alkalmazni.”*] az M1-M3 szerződések szerzői jogi, műfelhasználási kikötéseire a régi Szjt alkalmazandó. Tekintettel arra, hogy építészeti alkotások terve felhasználásának feltételeiről és a felhasználási szerződések tartalmáról külön, az adott műfajra irányadó miniszteri rendeletet nem alkottak, azt kell megvizsgálni, hogy az M1-M3 szerződések felsorolt rendelkezései milyen viszonyban állnak a régi Szjt és a vhr felhasználási szerződési szabályai az M1-M3 jelű szerződések 5. pontjába foglalt kikötésekkel. Sem a régi Szjt V. fejezete (25-30.§ - ok), sem az építészeti alkotások sajátos szabályait tartalmazó X. fejezet nem tartalmaz olyan kogens szabályt, amelybe a vizsgált kikötések ütköznének.
32. Megállapítható ezért, hogy az M1-M3 jelű szerződésekben meghatározott épületek, tehát az auditórium maximum, a templom és az ambrosianum terveire nézve jövőben megalkotandó mű elkészítésére, és a szerződések 5. pontjai szerinti felhasználására kötöttek a felek szerződést. E szerződések alapján a Katolikus Egyetem Alapítvány, mint megrendelő személyhez kötött, egyszeri kivitelezésre szóló felhasználási jogot szerzett. Abból a két kikötésből azonban, hogy a szerződések tárgyai a P. Egyetem piliscsabai campusának meghatározott épületei, valamint a megrendelő a szerződésben meghatározott célra jogosult a tervet felhasználni, az következik, hogy a felhasználási jogot akár a Katolikus Egyetem Alapítvány, akár a P. Egyetem

² 1969. évi III. törvény a szerzői jogról, egységes szerkezetben a végrehajtására kiadott 9/1969. (XII. 29.) MM rendelettel (vhr)

Vhr. 1. § (1) „Az Szjt. védelme alá tartozó alkotások - függetlenül attól, hogy az Szjt. megnevezi-e - az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása, így különösen:

- építészeti alkotások, épület-együttesek, illetőleg városépítészeti együttesek tervei (...).

gyakorolhatta, tehát értelmezés útján megállapítható, hogy e korláton belül a felhasználási jog személyhez kötöttségét a szerződés feloldotta.

33. Egyéb tervezési, vagy más, felhasználási engedélyt / jogot tartalmazó szerződések az iratok között nincsenek. Az eljáró tanács feltételezi ugyan, hogy az M4-M8 jelű, a 2. sz. oktatási (átalakított), 6. sz. éttermi, 7. sz. adminisztrációs, 8. sz. (átalakított) oktatási, 9. sz. (átalakított) oktatási épületek terveinek elkészítésére és felhasználására is kötöttek a felek szerződést, azonban ezek nem állnak rendelkezésre. Ez alól kivétel a 6. sz. éttermi épület. A tervek elkészítését az M1 szerződéshez fűzött, elfogadott véleményeltérési nyilatkozat „ad 2. pont” előírja, tehát erre az M1 szerződés az irányadó. A 8. és 9. sz. épületekkel való műszaki összekapcsolást, de nem a 8. és 9. sz. épületek terveinek elkészítését az M3 jelű szerződéshez fűzött, szintén elfogadott véleményeltérési nyilatkozat tartalmazza.
34. A feltételezést a csatolt (M4-M9 jelű) műszaki leírások, és tervrészletek támasztják alá. Az is feltételezhető, hogy ezek a szerződések is a „minta” szerint készültek (ha a nagyobb értékű, fontosabb épületek tervezésére is az elemzett „mintát” használták a felek, valószínű, hogy az átalakítások, illetve kevésbé központi funkciójú épületek esetében is ezt alkalmazták).
35. A beépítési tanulmányterv (M9, M10) elkészítésére és felhasználására vagy nem kötöttek a felek szerződést, vagy szóban állapodtak meg, vagy, ha kötöttek írásba foglalt szerződést, az nem áll rendelkezésre. A megbízás 1. és 2. pontja szerint 1992-ben kapta M. I. (vagy a M. Építész, Tervező és Vállalkozó kft?) a felkérést a beépítési tanulmányterv elkészítésére, és az elkészült tervet a megrendelő elfogadta. E tényeket alátámasztják az M1 és az M3 jelű szerződésekhez fűzött véleményeltérési nyilatkozatok „ad 2.” pontjai, amelyekben a megrendelő maga utal a létező tanulmánytervre.
36. A mű elkészítése és átadása, illetve elfogadása azonban még nem hoz létre érvényesen létező felhasználási jogviszonyt a felek között. Ahhoz engedélyt és ahhoz igazodó terjedelmű jogot tartalmazó, írásba foglalt felhasználási szerződés lenne szükséges [régii Sztj. 27.§ *A felhasználási szerződést - ha jogszabály másképp nem rendelkezik - írásban kell megkötni*]. Az írásba foglalás elmulasztása jogkövetkezményeinek a szabályait a bírói gyakorlat kialakította³. A jelen esetben azonban jogszabály, mégpedig a Ptk. eltérően

³ Pl. BDT2006. 1342

I. Tárgya szerint szerzői jogi felhasználási szerződésnek minősül a szerzői mű létrehozására szóban kötött szerződés akkor is, ha az alakítás megsértése miatt az érvénytelenség szabályainak alkalmazására kerül sor.

II. A szerződés érvénytelensége esetén az eredeti állapot helyreállítása kérdésében a bíróság csak akkor dönthet, ha a fél erre irányuló kereseti kérelmet terjeszt elő.

BH1993. 666.

Szerzői jogi oltalom alatt álló építészeti tervek felhasználásával kapcsolatos jogvita elbírálásának egyes kérdései. (...) Az ilyen típusú megállapodást ugyanis az Sztj. 27. §-a értelmében írásban kell megkötni. Tekintettel azonban arra, hogy azt az I. rendű alperes részéről dr. N. G. II. rendű alperes írta alá, aki képviselési joggal nem rendelkezett, az erről kiállított okirat a jogszabályban előírt alaki követelményeknek nem felel meg.

Az emiatt beálló érvénytelenség jogkövetkezményeit az Sztj. 3. §-a alapján alkalmazandó Ptk. 237. §-ának (2) bekezdése akként határozza meg, hogy amennyiben az eredeti állapot helyreállítására nincs lehetőség, a szerződést a határozathozatalig hatályossá kell nyilvánítani, és rendelkezni kell az ellenszolgáltatás nélkül maradó szolgáltatások felől. (...).

rendelkezik: a tervezési szerződést érvényesen meg lehet kötni szóban, vagy ráutaló magatartással is (Ptk. 216.§, és 408-410.§). Tehát elképzelhető az is, hogy a felek nem foglalták írásba a beépítési tanulmányterv elkészítésére kötött szerződésüket, de az is, hogy abban állapodtak meg, hogy az egyes épületek tervezésére kötött szerződések valamelyikébe foglalják utóbb a beépítési tanulmányterv elkészítésére vonatkozó megállapodásukat, de ez elmaradt.

37. Azt tehát, hogy szerzett-e, és ha igen, milyen terjedelmű felhasználási jogot a K. Alapítvány (illetve a P. Egyetem) a még meg nem valósított könyvtár épületet is vázlatosan feltüntető beépítési tanulmánytervre, az eljáró tanács nem tudja megállapítani. Emiatt az alábbiakban elsősorban úgy tesz az eljáró tanács megállapításokat, mintha nem keletkezett volna meghatározható tartalmú és terjedelmű felhasználási jog a beépítési tanulmánytervre, de kitér arra a feltételezett esetre is, mintha a megrendelő felhasználási joggal rendelkezne az M9, M10 jelű beépítési tanulmánytervre.

A beépítési tanulmányterv, mint szerzői mű sajátosságai

38. Az építészeti alkotások terveinek az egyéb, szerzői jog által védett művekhez képest a következő, a szakvélemény szempontjából is lényeges sajátosságai vannak. Megjegyzendő, hogy a hatályos településrendezési jogszabályok a beépítési terv, beépítési terv tanulmány fogalmat nem használják.
39. A tervművek funkcionális alkotások, elsősorban szakmai, tudományos jellegű művek, művészeti (esztétikai) alkotás jellegük különböző fokú (pl. típus-terv viszonyítva az M2 jelű szerződés szerinti templom tervéhez).
40. A tervműveknek több, egymásra épülő, de jogi értelemben egymástól független „fázisa”, készülségi foka van (pl. tanulmányterv és/vagy látványterv, engedélyezési terv, kiviteli terv), e készülségi fokok elérése és a tényleges kivitelezés elkerülhetetlen változtatásokat (elhagyásokat, tartalmi módosítást, bővítéseket) igényel, amelyeket a felhasználó a szerző tiltakozása ellenére is végrehajthat, vagy a szerzőtől különböző személlyel végre hajthat. (Ld. különösen: SZJSZT 14/2006.⁴)
41. A tervművek alapján kivitelezett építészeti alkotásokon fennálló dologi, értelemszerűen a szerző hozzájárulása nélkül átruházható tulajdonjog szükségképpen ütközhet a terv, és így az építészeti alkotás szerzője szerzői jogával, ha a tulajdonos a birtoklás és használat joga gyakorlása során az épületet át kívánja építtetni, vagy a rendelkezési joga gyakorlása során azt le kívánja bontatni. (Ld. különösen: SZJSZT1/2006.⁵)
42. A fenti sajátosságok – a hivatkozott szakértői véleményeken túl is - tükröződnek a bírói és szakértői gyakorlatban is.

⁴http://www.mszh.hu/testuletek/szjszt/SZJSZT_szakvelemenyek/2006/ELLENORZOTT_PDF/szjszt_szakv_2006_14_REC_PDF.pdf

⁵http://www.mszh.hu/testuletek/szjszt/SZJSZT_szakvelemenyek/2006/ELLENORZOTT_PDF/szjszt_szakv_2006_1_REC_PDF.pdf

43. Az EBH2000. 382. sz. határozat szerint „az egyéni, eredeti jellegű, önálló és kreatív gondolatiságot tükröző építészeti terv az az alkotás, amelynek tervezőjét szerzői jog illeti meg.”
44. A BDT2006/1499. sz. határozat foglalkozik a tervekészítés fázisaival: „A terv előkészítése során megjelenő műszaki gondolatok, elképzelések szerzői műnek nem minősülnek, ha az ötlet szintjét nem haladják meg. Szerzői jogsérelem ezért nem valósul meg, ha az új tervező nem a műszaki megoldást, hanem legfeljebb az ezzel kapcsolatos ötletet veszi át, és más építészeti megoldást alkot.”
45. Ugyancsak elvi bírósági határozat (EBH2005. 1201.) mondja ki –kellő disztinkciók megtétele nélkül - hogy „a tulajdonosi jogok rendeltetésszerű gyakorlása nem eredményezheti a tervezőnek az építményhez fűződő szerzői joga megsértését.”
46. A legújabb szakértői gyakorlat részben építészeti tervdokumentációk összehasonlítása során (SZJSZT 11/2006), részben építészeti mű átépítésével kapcsolatos szakvéleményben (SZJSZT 1/2006) foglalkozott az építészeti tervművek jellegzetességeivel. Ez utóbbi szakvélemény töretlenül tartja a korábbi (SzJSzT 35/02., SzJSzT 02/01 sz. szakvélemények⁶) azon megállapításait, amelyek az építészeti alkotások (és tervek) szerzői vagyoni és személyhez fűződő jogainak a fent írt sajátosságok okán fennálló szűkebb értelmezése mellett foglalnak állást.

A jogi sajátosságok hatása a beépítési tanulmánytervtől való esetleges eltérésre, illetve más tervező igénybe vételére

47. Arra az esetre, ha a megrendelő (illetve a P. Egyetem) szerzett volna érvényesen létező felhasználási szerződés alapján felhasználási jogot az M9, M10 jelű beépítési tanulmánytervre, és attól a még meg nem épített épület (könyvtár) tekintetében tartalmilag el kívánna más tervező megbízása útján térni, az alábbiak lennének az irányadók.
48. A megrendelő/ felhasználó a felhasználási szerződéssel (régii Szjt 25.-30.§) csak jogot szerzett a felhasználásra, de ez nem jár felhasználási kötelezettséggel⁷ A beépítési tanulmányterv az alkotás olyan szakasza, amelyben a tanulmánytervben feltüntetett egyes épületek tervei még nincsenek készen, tehát a mű valójában még „csak” vázlat. Ebből következően a beépítési tanulmánytervtől való, egy épületre vonatkozó akár lényeges, vagy teljes eltérés esetén is még azt sem lehet mondani, hogy megvalósulna a tanulmányterv szerzője vagyoni jogának sérelme engedély nélküli átdolgozás útján. A megrendelőt/felhasználót – erre vonatkozó kifejezett kikötés nélkül - nem terheli kötelezettség a beépítési tanulmányterv „betartására” az építési engedélyezési tervek elkészítésére és felhasználására kötendő szerződésben. Ebből az is következik, hogy felkérhet bárkit a még be nem épített ingatlanrész új beépítési tanulmánytervének elkészítésére (illetve

⁶ A szerzői jog a gyakorlatban, főszerkesztő id. Dr. Ficsor Mihály, KJK-Kerszöv, 2003, 180, 183, 228.

⁷ A hatályos Szjt szerint a kizárólagos jogot szerző felhasználótól, ha jogát visszaélészerűen nem gyakorolja, megvonható a kizárólagosság, illetve a felhasználási szerződés felmondásának van – bizonyos feltételek mellett helye (Szjt. 51.§).

a még meg nem épített könyvtár megtervezésére). E megállapítás pedig azt is magával hozza, hogy kifejezett szerződési kikötés híján bárkivel szerződést köthet a meglévő beépítési tanulmányterv még meg nem valósított könyvtárépülete engedélyezési és kiviteli terveinek elkészítésére is. Ez utóbbi esetekben, ha az új beépítési tanulmányterv készítője, illetve a meglévő beépítési tanulmányterv alapján engedélyezési tervet készítő tervező változtatás nélkül, vagy átdolgozásnak minősülő, tehát mű jelleget eredményező, lényeges változtatással felhasználja a tervében a meglévő beépítési tanulmányterv azonosítható, egyéni- eredeti jelleget mutató, tehát műrészletként minősíthető részeit, ahhoz szükséges a meglévő beépítési tanulmányterv szerzőjének engedélye.

49. Arra az esetre pedig, ha a megrendelő (illetve a P. Egyetem) nem szerzett érvényesen létező felhasználási szerződés alapján felhasználási jogot az M9, M10 jelű beépítési tanulmánytervre, és ilyen előzmény alapján kíván más tervezőt megbízni a még be nem épített ingatlanrész, illetve a még meg nem épített épület (könyvtár) beépítési tanulmánytervének elkészítésével, az előző bekezdés megállapításai szintén irányadók. Ekkor is felvetődhet, hogy a létező beépítési tanulmányterv mű(részlet)ként azonosítható részei felhasználásához, vagy lényeges megváltozását eredményező átdolgozásához a meglévő beépítési tanulmányterv szerzőjének engedélye szükséges, de ilyen elem megléte nélkül nem álnak fenn szerzői vagyoni jogi korlátok az új terv elkészítése előtt.

50. A fenti esetek bármelyikében viszont, az új – a meglévő beépítési tervtől függetlenül alkotott – beépítési (engedélyezési) terv elkészültét követően felvetődhet, hogy az új beépítési tanulmányterv sérti-e a meglévő beépítési tanulmányterv szerzőinek a mű egységéhez (integritásához) fűződő jogát.

[Szjt. 13. § A szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes.

67. § (1) A mű jogosulatlan megváltoztatásának minősül az építészeti alkotás vagy a műszaki létesítmény tervének a szerző hozzájárulása nélkül történő olyan megváltoztatása, amely a külső megjelenést vagy a rendeltetésszerű használatot befolyásolja.]

50. Erre az esetre – abból kiindulva, hogy a beépítési tanulmányterv módosítását, más tervező megbízása útján az épület-együttes tulajdonosa kívánja - az eljáró tanács változatlanul követi az SzJSzT 1/2006. sz. szakvéleményben tett következő megállapításokat.

51. „Az Szjt. 13. §-a és 67. § alapján a szerzőnek az építészeti művek tekintetében a mű integritásához fűződő joga abban az esetben sérül, amennyiben az alkotás (...) megváltoztatásának eredményeképpen a külső megjelenés a lényegét érintő mértékig eltorzul, megcsonkul, illetve a külső megjelenés vagy a rendeltetésszerű használat oly módon változik meg, hogy az a szerzői becsületet, a szerző jóhírnevét sérti.

52. (...) eseti jogalkalmazói döntés szükséges arról, hogy a szerzői jog „kívülről”, azaz a tulajdonjog által korlátozható-e, és ha igen, milyen mértékben, illetve konkrét esetben milyen módon. A döntést a jogalkalmazó az adott esetben jelentőséggel bíró személyes érdekek összemérésével döntheti el, figyelemmel a tulajdonjog és a szerzői jog háttérében álló általános, illetve az adott esetben konkrétan is felmerülő társadalmi érdekre is. Az érdekek összemérése (...) a kizárólagos jogok gyakorlására is irányadó, mind a dologi jogi tulajdonjogra, mind az Szjt. 3. § útján a szerzői jogra is vonatkozó magánjogi alapelvi közös rendelkezés, a rendeltetészerű joggyakorlás elve, és ez elvbe ütköző joggyakorlásra előírt jogkövetkezmény alkalmazása.
53. (...) a tulajdonos tulajdonjogból fakadó jogosultságaival – akár a szerző Szjt.-ben megfogalmazott személyhez fűződő jogát fogalmilag sértő módon is – akkor élhet, ha az alkotás megváltoztatásához, vagy akár az épületben megtestesülő alkotás megsemmisítéséhez fűződő érdek mögött olyan szükségzerű („reális”), magán- vagy társadalmi igény áll, amellyel szemben a szerzői jog gyakorlása rendeltetés ellenes joggyakorlásnak minősülhet. Ezt a mérlegelést azonban esetenként kell elvégezni. (...) A reális igény” fogalmába – megfelelően mérlegelve a szerző és a tulajdonos érdekeit is – általában nem tartozna bele egy olyan megváltoztatás, amely pusztán a tulajdonos saját ízléséből fakad.”
54. A fenti megállapítások helytálló voltát visszaigazolja a német bírói gyakorlat is. A beépítési tanulmányterv, mint funkcionális és egyben vázlatjellegű mű védelmét másképp kell megítélni, mint egy tisztán esztétikai mű vázlatának (tervének) védelmét, azaz a terv felhasználása nem minden esetben valósítja meg a mű, mint az egyéni- eredeti formába öntött tartalom felhasználását.⁸
55. Az épület tulajdonosát megillető tulajdonjog és az építészeti alkotás (terv) szerzőjét megillető, a mű egységéhez fűződő jog ütközése során általában a tulajdonos tulajdonjoga megelőzi a szerző jogát, mert a művészi, esztétikai megformálás is a szándékolt használati célt (a funkciót) szolgálják. Az „előjog” azonban csak akkor áll fenn, ha azt a tulajdonos indokolt gazdasági érdekei alátámasztják.⁹

Válasz a feltett kérdésekre

- 56. A P. Egyetem (a továbbiakban: P. Egyetem) kiírhat pályázatot a P. Egyetem Bölcsészettudományi Kar Piliscsabán lévő klotildligeti campusán felépítendő könyvtárépület tanulmánytervének elkészítésére, illetve köthet szerződést a megbízótól különböző személlyel a könyvtárépület megtervezésére.**
- 57. Arra tekintettel, hogy a megbízó a könyvtárépületre is kiterjedő beépítési tanulmánytervet készített, abban az esetben, ha elkészül a**

⁸ Schricke: Urheberrecht, Kommentar, Verlag C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, § 2, 194. széljegyszám

⁹ Előző lj-ben id. mű. § 14, 17., 35., 36. széljegyszámok.

**felépítendő könyvtárépület beépítési tanulmányterve, illetve a
könyvtárépület engedélyezési terve,**

- ha az új tervek bármelyike felhasználja a meglévő beépítési tanulmányterv azonosítható (műrészként minősíthető) elemeit, a felhasználáshoz a meglévő beépítési tanulmányterv szerzőinek engedélye lehet szükséges,

- ha az új tervek bármelyike megvalósítaná a meglévő beépítési tanulmányterv szerzőinek a beépítési tanulmánytervre nézve fennálló, a mű egységéhez fűződő jogának sérelmét, helye lehet a szerzői személyhez fűződő jog megsértése miatti fellépésnek. E sérelem tere nagyon szűk, figyelemmel a beépítési tanulmányterv vázlat-jellegére, a könyvtár épület tervének kidolgozatlan stádiumára, és az épület-együttes tulajdonosát megillető, a szerző jogait a rendeltetésszerű joggyakorlás folyamán megelőző dologi jogra. Az esetleges fellépés esélyeit az fokozza, hogy a könyvtár egy összefüggő, egységes stílusú épület-együttes része lesz, és az épület-együttes részeit képező épületek művészi - esztétikai jellege feltűnően hangsúlyos és sajátos.

Budapest, 2007. május 25.

dr. Gyertyánfy Péter
a tanács elnöke

dr. Faludi Gábor
a tanács előadó tagja

Locsmándi Gábor
a tanács szavazó tagja